

Lausunto

28.4.2023

MV/00069/2023

1 (6)

Simon seurakunta

Viite

Asia SIMO, Simon kirkon sakastin ulkoportaan uusiminen ja kattaminen

osoite Kirkkotarhantie 3, 95220 Simoniemi

Simon seurakunta on pyytänyt lausuntoa Simon kirkon sakastin portaan kattamisesta. Lausuntopyynnön liitteenä ovat Arkkitehtuuritoimisto Jari Miettusen laatimat suunnitelmat (asema-, pohja-, leikkaus- ja julkisivupiirustukset, 21.3.2023, päivitys 24.4.2023), valokuvia Simon kirkosta, havainnekuvia suunnitelman mukaisesta ratkaisusta, otteita alkuperäisistä pohja- ja julkisivupiirustuksista sekä tiivistelmä kirkon rakennushistoriasta.

Suunnitelmista on pidetty Museoviraston ja pääsuunnittelijan välinen puhelinpalaveri 14.4.2023.

Simon kirkko

Simon kirkko sijaitsee meren rannalla Simoniemen kylällä.

Kirkon ovat suunnitelleet Intendentinkonttorin päällikkö, arkkitehti Ernst Bernhard Lohrmann (1803-70) sekä konduktööri Anton Wilhelm Arppe (1789-1862). Kirkko valmistui 1846.

Hirsirakenteinen kirkkorakennus edustaa myöhäistä empiretyyliä. Se on suorakaiteen muotoinen torniton pitkäkirkko, pituudeltaan 28,5 m ja leveydeltään 15,5 m. Sakasti (asehuone) työntyy kirkon toisella pitkällä sivulla voimakkaasti ulos rakennusmassasta. Sekä kirkkosalin että sakastin satulakatot on katettu puupaanuin.

Vaakavuoratut julkisivut on jäsennöity harkotuksia imitoivin nurkkapilasterein. Räystäään alla voimakkaasti muotoillut korniisit ja hammaslistat jatkuvat päädyissä muodostaen selkeän päätykolmioaiheen. Följarit jakavat julkisivun kenttiin, joissa kussakin on yksi korkea, pieniruutuinen ikkuna. Ikkunoiden vuorilaudat ovat yksinkertaiset ja korostumattomat, ja ne jatkuvat ikkunan alapuolelle rajaten julkisivun osan, jonka sisällä on peiliaihe.

Kirkkotila on basilikamainen: pääläivan molemmin puolin matalammat sivulaivat saavat valoa kookkaista ikkunoista. Sivulaivat ovat tasakattoisia, pääläivassa on

tynnyriholvi. Laivoja erottavissa pylväissä on voimakas abacus-laatta. Molemmissa päädyissä on suuri puolipyöreä ikkuna, jossa on säteittäinen puitejako, ja jota julkisivussa kiertää puolikaaren muotoinen kasetoitu nauha-aihe.

Kirkon vieressä on Heikki Väänäsen rakentama pelkistetty puinen kellotapuli, joka edustaa pohjalaista renessanssia ja kattomuodoltaan barokkia.

Korjaushistoria (lausuntopyynnöstä, Arkkitehtuuritoimisto Jari Miettunen)

Ensimmäiset korjaukset ovat vuodelta 1884, jolloin kirkko maalattiin, katto tervattiin ja huonokuntoisia paanuja uusittiin. Vuonna 1912 seinän lahonneita alusparruja ja särkyneitä ikkunoita korjattiin, ovia vaihdettiin, katto tervattiin ja julkisivut sekä kuorin lattia maalattiin.

Vuonna 1927 kirkkosalin sisäänkäyntien oviin rakennettiin tuulikaapit ja korjattiin jälleen särkyneitä ikkunoita. Kirkkoon hankittiin lämmityslaitteiksi puukaminat, jotka olivat käytössä vuoteen 1963 asti.

Vuoden 1947 laajoissa muutostöissä kirkkoon rakennettiin lehteri ja sen alapuolelle eteinen. Eteläinen sisäänkäynti poistettiin ja läntisen sisäänkäynnin porrasta suurennettiin ja korotettiin. Portaen runkona käytettiin betonia ja se pinnoitettiin liuskekivillä. Kirkko maalattiin sekä ulkoa että sisältä. Seinien ja pilareiden kallistumia oikaistiin metallisilla vetotangoilla ja parannettiin lattian lämmöneristystä koolaamalla lattian päälle uusi lattia ja täyttämällä koolaussvälit kutterilastulla. Kirkkoon tuotiin sähköt.

Öljylämmitysjärjestelmä asennettiin 1963. Se muutettiin öljykeskuslämmitykseksi 1979 ja edelleen uudistettiin maalämmöllä toimivaksi 2014.

Sakastiin tehtiin wc-tila 1975. Vuonna 1980 lämmöneristystä täydennettiin seinien, katon, ikkunoiden ja ovien osalta ja uusittiin valaistus ja sisämaalaukset. 1980-luvulla lehterille johtavien portaiden alle tehtiin kaksi uutta esteetöntä wc:tä.

1980-luvulla pääsisäänkäynnin portaiden viereen rakennettiin esteetön luiska. Se osoittautui liian jyrkäksi ja korvattiin 2006 määräykset täyttävällä loivalla luiskalla. Pääportaat uusittiin 2016 ja samalla portaat ja luiska yhtenäistettiin toiminnallisesti ja ulkonäöllisesti.

Kirkon ja tapulin paanukattoja on tervattu ja korjattu säännöllisesti, viimeksi vuonna 2020.

Ensimmäiset urut hankittiin käytettyinä Haapajärven seurakunnalta 1951. Ne korvattiin uusilla 18-äänikertaisilla uruilla 1977.

Merkitys rakennusperintönä

Simon kirkko on hyvin säilynyt. Se on arkkitehtuuriltaan klassinen kirkko, jonka tilallinen ja massallinen jäsenyys on yksinkertaisen selkeä ja julkisivut hienosti detaljoituja. Puun muodostama kokonaisuus täydentää sekä kirkkosalin että sakastin osalta paanukate.

Simon kirkko on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristökohdetta *Simonkylän ja Simoniemen kyläasutus* (RKY2009). Simonkylä ja Simoniemi ovat myös valtakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Suojelutilanne

Simon kirkkoa koskee kirkkolain 14 luvun 5 §:n mukainen suojele.

Korjaus- ja muutostyöt

Korjaushanke käsittää sakastin portaan uudistamisen sekä kattamisen uudella katosrakenteella. Kirkon pääsisäänkäynnin portaat, kaiteet ja esteetön luiska on toteutettu jo aiemmin.

Sakastin betonirakenteinen porras on nykyisin avonainen ja säälle alttiina.

Esitetty katos on puurakenteinen ja loivasti harjakattoinen. Katos tukeutuu kuuteen puiseen pystypilariin, joita sitovat vaakapalkisto sekä lautarakenteinen otsapinta. Kotelomainen katos on jäykistetty vanerilevyin. Pilareiden väleihin asennetaan teräskaiteet. Puiset porrasaskelmat rakennetaan olemassa olevan betoniportaan päälle.

Kate on musta konesaumattu teräspelti jalkarännein, ja kate nostetaan sakastin julkisivupinnalle katoksen yläpuolisella osalla. Puurakenteet ja vaneripinnat maalataan kirkkorakennuksen päävärin mukaisesti valkoiseksi pellavaöljymaalain. Portaan puuosat ovat ruskeita.

Portaan liittymäkohdassa sakastiin vanhaa julkisivua korjataan, mikäli seinästä löytyy lahovaurioita.

Museoviraston kanta

Simon kirkon sakastin portaiden kattaminen ja uudistaminen on välttämätön toimenpide sakastin käytettävyyden, henkilöturvallisuuden ja myös sakastin julkisivun säilymisen kannalta. Aluehallintovirasto on vaatinut portaan turvallisuuden saattamista nykyisten määräysten mukaisiksi.

Katoksen lisääminen Lohrmannin suunnittelemaan korumaisen kauniiseen kirkkoon on eittämättä vaativa tehtävä. Kirkon yksinkertainen geometria ja materiaali sekä portaan ainoa mahdollinen sijainti asettavat reunaehdot. Katettavan portaan pituus tekee mahdottomaksi välttää sitä, että katos tulee näkymään sisään kirkkosaliin ja osin peittämään yhden ikkunan osalta näkymiä ulos. Sakastin olemassa olevat räystäskorot eivät salli uudelle katokselle kuin varsin loivan harjakaton. Tämä kaikki merkitsee vaatimuksia katoksen arkkitehtuurin ja ulkonäön suhteen.

Katoksen rakennemateriaaliksi on valittu puu, joka liittyy uuden aiheen osaksi kirkon arkkitehtonista kokonaisuutta. Tummanharmaa konesaumattu peltikatto erottaa katoksen vanhasta paanukattopinnasta ja mahdollistaa jalkarännien käytön, mikä

keventää katoksen yleisvaikutelmaa. Peltikate on myös luonteva valinta katon pienen pinta-alan vuoksi.

Katoksen alapinta on suunnitelmassa levytetty ja katos näin jäykistetty vanerilevyllä, ts. katos on kotelorakenne. Vaihtoehtona on vielä tutkia, voisiko katoksen vesikaton rakenteet jättää altapäin nähtäviksi, jolloin haettu ”paviljonkimaisuus” ja keveys korostuisi. Tämä vaatisi katoksen jäykistämistapojen edelleen tutkimista.

Katoksen tulisi olla hengeltään klassinen mutta kuitenkin moderni. Selkeässä ja yksinkertaisessa detaljiikassa ja muotoilussa tulee välttää tavanomaisuutta. Dimensiot ja liittymädetaljiikka on ennen toteutusta vielä tutkittava kantavuuden ja jäykkyyden varmistamiseksi. Tarkennetut suunnitelmat pyydetään esittämään Museovirastoon kommentoitaviksi ennen toteutusta.

Toteutuksen korkea laatutaso on edellytys hankkeen onnistumiselle. Urakoitsijaa valittaessa on pyydettävä tarjoajilta referenssit rakennusperintökohteiden korjaustoteutuksista ja huomioitava ne tarjouksia verrattaessa.

Työn ohjaukseen on kiinnitettävä huomiota. Työntekijöiden kohteeseen ja työmaahan perehdyttämiseen on sisällytettävä rakennuksen suojelua (säilyviä rakennusosia ja pintoja) koskeva ohjeistus. Ks.

<https://www.korjaustaito.fi/fi/restauroinnin-polku/suuren-hankkeen-polku/toteutus/tyomaaperehdytys-suojellussa-rakennuksessa>

Suojelua koskevat asiat esitetään suunnitelma-asiakirjoissa. Suojelun keskeinen sisältö ja linjaukset pyydetään kuvaamaan rakennussuojeluselostuksessa, joka voi olla myös osa rakennusselostuksen sisältöä. Ks.

<https://www.korjaustaito.fi/fi/restauroinnin-polku/suuren-hankkeen-polku/toteutuksen-suunnittelu/suojelu-toteutussuunnitelmissa>

Pääsuunnittelijan tulee laatia hankkeesta restaurointi-/korjausraportti, josta selviävät tehdyt toimenpiteet ja joka toimitetaan myös Museovirastolle ja Kirkkohallituksen Basis-järjestelmään. Raportti voidaan laatia esimerkiksi Museoviraston ohjeen mukaisesti:

<https://www.korjaustaito.fi/fi/restauroinnin-polku/suuren-hankkeen-polku/toteutus/restaurointiraportti>

Koska ulkoporras rakennetaan käyttäen hyväksi olemassa olevaa betoniporrasta, ei ole tarvetta varautua arkeologiseen valvontaan.

Museovirasto suosittelee kirkosta tehtäväksi rakennushistoriaselvityksen. Valmistunut selvitys tulee aikanaan toimittaa pdf-versiona Museovirastolle ja tallentaa Basis-järjestelmään. <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/talon-tarinat-opas.pdf>

Museovirastolle tulee antaa mahdollisuus seurata ja kommentoida hanketta.

Museovirasto puoltaa Simon kirkon sakastin portaan uusimista ja kattamista suunnitelman mukaisesti ja edellä mainituin huomioin.

Työ on kirkkolain tarkoittama olennainen muutos, joten asia tulee alistaa Kirkkohallituksen vahvistettavaksi.

Yli-intendentti

Johanna Björkman

Yliarkkitehti

Mikko Mannberg

Jakelu Simon seurakunta

Tiedoksi Arkkitehtuuritoimisto Jari Miettunen
Kirkkohallitus
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Simon kunta
Tornionlaakson museo - Tornedalens museum

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av document
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case

MV/00069/2023

SIMO, Simon kirkon sakastin portaan kattaminen

Asiakirja / Dokument / Document

MV/00069/2023-2

SIMO, Simon kirkon sakastin ulkoportaan uusiminen ja kattaminen